

LA MESTRESSA

* DE *

CASA

(2.^a PART DE "LA MEVA SENYORA")

MONÓLECH

EN UN ACTE Y EN VERS,

ORIGINAL DE

D. I. T. P.

PREU: UNA PESSETA.

MANRESA.

Imprempta de SANT JOSEPH, carrer de Picas.

1893

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

LA

MESTRESSA DE CASA

(2.ª PART DE "LA MEVA SENYORA")

MONÓLECH

EN UN ACTE Y EN VERS

ORIGINAL DE

I. T. P.

MANRESA:

Imprempta de SANT JOSEPH, carrer de Picas.

1893

PERSONATGES.

ALEIX. 50 anys.
UN DEL PÚBLICH.

ACTE ÚNICH.

La escena representa un saló moblat ab cert luxu: un armari ahont hi ha una gorra de soldat (gorra de quartel) una escopeta de fira, uns platerets dels que s' usan en las bandas de música, y un paquet de cartas. Un tocador ab son mirall y una porció d' ampollas de perfumería, un pot de polvos de color de rosa, un altre de blanchs ab sa brotxa, etc. Un globo ab flors artificials.

ALEIX.

¿Vostés aquí? Benvinguts.
¿Qué 'm demanavan á mí?
Donchs mirin, ja soch aquí,
y estiguin ben convensuts
de que tinch satisfacció,
més de la que 's poden creure,
que m' hagin vingut á veure,
puig ab aquesta ocasió
los parlaré, un quart no més,
de la mestressa de casa
si puch partir de la base
de qu' es del gust de vostés.

(Un del públich, aixecantse:)

Sí; per xó 'ns te aquí reunits.

ALEIX. Me 'n alegro doblement;
donchs mans á l' obra al moment;
séntinse si son servits.

(Un del públich, sens mourers del assiento:)

Ja fa estona que seyém.

ALEIX. No me 'n havia adonat;
cert, sí que 'n han avansat

de feyna. Donchs comensém.

Inútil y excusat fóra
dirlos lo que 'l mot "Mestressa
de casa" en est cas expressa:
vol dir la méva senyora,
de qui 'l retrato 'ls vaig fer
ab dos ó tres pinzelladas
més ó menos ben donadas,
anys passats, qu' encar potser
conservan en la memoria;
donchs avuy los contaré
lo que pot dirsen mólt bé
segona part de sa historia.

Mes, dech dirlos francament,
en honor de la vritat,
que ma senyora ha cambiat
son carácter totalment.

Ja no pretén ferme anar
com un calsó, com se diu,
may en res me contradiu
ni al respecte 'm vol faltar.

—¡Qu' es extrany—dirán alguns—
un cambi tan radical!—
Jo 'ls diré:—Es mólt natural;
es perque no vivím junts.

Ja sento que diu tothom:
—Matrimoni separat
matrimoni condempnat.—
Poch á poch, segons y com.

Ella va desapareixer
sens demanarmen permís;
jo crech, donchs, que sent aixís
cap cástich haig de mereixer.

Y creguin que per ma part
á buscarla no aniré,
per mes que ahont es jo sé:
¡Viure ab ella? ¡Déu me 'n guart!

Mes vostés preguntarán:
—¿Tal dona hont es? á presiri?
—No, senyors; al cementiri
difunta la trobarán.

¿M' han entés? Vull dir qu' es morta.
¿Tinch, donchs, cap obligació
d' aná á viure ab ella? Nó;
fora una cosa molt forta.
y per cert mólt repulsiva;

á pesar de tot, no importa,
ans viuria ab ella morta
que tornarhi si fós viva.

Be he sufert prou cruel martiri
estanthi mentre ha viscut,
y ¡ay de mí, si hagués volgut
créurerla! ja al cementiri
fóra ab ella; puig si 'm veyá
prop séu en sa malaltía
me deya ab veu qu' eternía:
—No 'm deixis.—Y jo li deya:
—Éts tú que 'm deixas á mí.—
¡Ay, no 'm deixis,—repetía
á totas horas del dia;—
y está clar que jo d' aquí
vaig deduhir en conclusió
que, al ficarla al ataut
la nécia hauría volgut
que m' hi fiqués també jo.

Pero ¡cá! res ne va traure.
Déu me 'n guart d' háverho fet;
¡En un lloch tan fosch y estret
haver de ser dos á jaure,
tenint, com ella tenía,
tan mala jeya! Y després,
que un assumpto de tant pes
jo 'l vaig consultar un día
á un cert subjecte, també
de pes, que era un agutzil,
y va dirme:—Ben tranquil
has d' estar.—Y així ho vaig fé.

L' enterro, ja es altra cosa;
ab mólt gust vareig anarhi;
me semblá que lo contrari
era un crim de lesa esposa.

Ademés, ella sent viva
fou la mestressa de casa,
y fós sábia ó bé fós ase,
fou la mestressa efectiva.
Fins me consta que sospita
algú que la conegué,
que ja es mestressa també
de la casa que ara habita.
¡Per amargar mos recorts
no 'm dongué encar prou motius,
que désprés d' embafá als vius

vagi ara á embafar als morts!
¡Ay pobres morts, sí que 'ls planyo!
A vostés qu' encara son
plens de vida en aquest mon
vull donarlos, no 'ls enganyo,
un consell que 'm surt del cor:
no 's cuytin ni s' acalorin
per morir-se, que no 's morin
los demano per favor.
Lo qu' es jo, no ho dich per riure;
cap desitj tinch de probaro,
avans que aná ab l' Amparo
preferiré sempre viure. *(petita pausa.)*

¿Vostés van vení al enterro?

(Un del públich:)

No 'ns van pas passar esquela.

ALEIX. ¿No? Aixó sí que 'l cor me gela.

Dispénsinme aquest esguerro:
puig en mitj de tal condol
la familia s' amohina,
y mólts cops en res atina,
y fa sino 'l sech bunyol.

A n' aixó també es degut
que al redactar las esquelas
s' hi possessin bagatelas
que jo no hauría volgut.

La esquela diu: "*Doña Amparo
Garras*"—perque d' apellido
es Garras—"*¡ha fallecido!*"

No poso en aixó cap reparo,
mes, veig á continuació:

"*Su desconsolado esposo...*"

Al llegí aixó crido un mosso
dels que havia llogat jo

pe 'ls assumptos del enterro,
dihentli:—Vesme per favor

á buscar á l' impressor.—

Ve aquest; jo ab cara de ferro

vaig preguntarli qui havia

las esquelas redactat,

y 'm digué que havia estat

éll mateix, segons solía

quan no 's tractava d' una obra

d' importancia, y luego 'm saltá:

—¿Hi ha trobat alguna falta?

Jo responch:—Alguna sobra.—

Prench una esquela, y li poso
al devant dihentli:—Llegiu—
y quan es allá que díu:

“*Su desconsolado esposo*”,
li pregunto:—¿Qué hi ha algú
que ‘us hagi notificat
que jo estich desconsolat?

Respon:—No m’ ho ha dit ningú...—
—¿Donchs, com vos consta á n’ á vos
que jo estich desconsolat?
¿y perquè ho heu publicat
encara que aixó cert fos?

¿Qué dintre ‘ls importa aixó
als vehins, qué n’ han de fer?
¿per ventura han de saber
ni ells ni ningú tant com jo?—

Al veure mon fer enuig,
y que ‘m sobrava rahó,
de sobte ‘s gira en rodó,
y llampat com lo vent fuig.

Y certament qu’ era just
mon enfado y mon desfici;
puig jo sabia ‘l judici
que ‘l públich feya á son gust
sobre aixó. Lo sabater,
per exemple, deya al sastre:

—¿Sabs que hi ha hagut un desastre?

—Sí?

—Sí, ‘l senyor caixaler...—

(Puig per comble de mos mals
á mí ‘m dihuen lo *senyó*
caixaler. Bé, tenen rahó,
com que jo arrenco caixals.)

—Sí, sí; ‘l senyor caixaler
diu qu’ está desconsolat.

—¿Quí ho díu?

—Ell. ¿no t’ han passat
esquela...?

—Ah, sí, y ‘m va fer
un efecte com á tú,
y... vatja, sigui com sigui
jo crech que per més que ho digui,
no s’ ho creurá pas ningú.—

Altres deyan:—¿Se li ha mort
la mestressa, y diu qu’ está
desconsolat? ¿Quí ho creurá?

si aixó es per ell una sort.

Es dir, senyors, que tothom,
tothom hi deya la seva,
y no era pas culpa meva;
puig va anar ja 'ls he dit com.

Deyan altres:—Mes valía
que no més hagués posat:
Su viudo...—y era vritat,
puig justament aquell día
y en aquella mateixa hora
en que ella 'ls ulls va tancar,
jo... me vareig enviudar.

¡No cal que vinguin, no, fora!

*(Aquest vers lo diu senyalant al públich, y fent
com que 's volgués ficar à dintre corrent, tot
plegat se detura, y adelantantse, diu:)*

Ja fugía, ¿'l motiu saben?
Me creya quan ho indicat
que jo me havia enviudat,
que las noyas s' aixecavan
demanant la meva má;
més veig que així no ha sigut,
puig que ningú s' ha mogut,
de lo qual m' haig d' alegrá
puig tindría 'l sentiment
de dirlos que no hi ha toch:
¡l' altra es morta de tan poch...!
Vatja, no fora prudent
pendre altra volta mestressa:
¿oh, y la gent que pensarian?
vostés mateixos dirían:

—¡Caramba que va depressa!—

A més, en vritat los dich
qu' he patit tant y sufert
que crech obrar ab acert
si ara reposo un xich.

¡y 'l que 'm toca sufrí encara!
perque han de saber que tinch
dos noys y tres noyas: cinch,
si bé que son tots grans ara.

¡Pobres fills meus! molt los plányo
y sobre tot á las noyas,
y per cert que son tres toyas;
son molt guapas, no 'ls enganyo,
parlo ab franquesa y sens trampa,
¿y cóm no han de ser guapas si,

segons se diu, son de mí
una verdadera estampa?
y perque tothom las vegi,
—Laura, surt, Encarnacion.—

(Cridant á dintre).

Bah, no responen, no hi son,
serán encara al col-legi.

Es que son mólt instruidas,
é igualment ben educadas.

Me costan tantas suadas
y llágrimas, que reunidas,
d' aygua hi hauría un estany
que dubto agotar pogués,
cap taberner en un any
per més que 'l tal ne gastés.

¡Pobres noyas! son tres flors
que la mestressa ha cuydat;
y que jo ab l' aygua he regat
de mas llágrimas y suors.

Veyentlas avuy poncellas,
trist me pregunto á vegadas:
quan serán demá esbadadas,
¿qui cullirá flors tan bellas?

Cert qu' en ellas més finura
y hasta instrucció, ja no hi caben,
puig las mevas fillas saben
de dibuix y de pintura,
brodá al céfiro y al *reyalsa*
artístich, punt definit,
litografía,... y no he dit
cap cosa que sigui falsa;
sino vegin est casquet,

(trayentsel del cap y mostrantlo al públich)
vegin eixas sabatillas

*(mostrantlas també al públich després d' haverse-
las tretas dels peus)*

tot es brodat de mas fillas
¿no es vritat qu' está ben fet?

(Se las torna á posar)

Saben de solfa y piano,
saben també de fer flors
de mil menas y colors,...
ah, mirin, los recomano
que vegin las d' aquest globo,

(senyalant lo de sobre la taula)

¡que bonicas y preciosas!

en particular las rosas;
ab franquèsa, jo las trobo
de colors mólt més hermosos
que si fossin naturals,
y son artificials;

mirin, pujin, ¿son gustosos? (Pausa)

Y á pesar d' instrucció tanta,
no m' haig d' amagar de dirho,
cada cop que me las miro,
son esdevenir m' espanta.

Perque tenen un gran mal,
es un defecte que abulta,
tant, qu' en est sigle resulta
un defecte capital.

(Breu pausa)

¿Y qué saberse no 's pot,
—me preguntarán vostés—
aquest defecte quin es?—

Sí, senyors: no tenen dot.

(Aquest «no tenen dot» ab veu un xich baixa, com
que ho digués ab reserva)

¡Qué tindrán si la mestressa
de casa derrotxá 'l seu
y lo dels altres, y feu
nostra ruina tan depressa!
Fins jo crech que obrim la boca
més pera badallar
que no pas pera menjar,
¡Mólts cops no hi ha pa ni coca!
No obstant, á voltas tením
diversions que mólt me xocan:
mentre ellas lo piano tocan,
jo canto... 'ls goigs de Sant Prim.

Altres vegadas m' hi altero,
y 'ls dich:—Noyas, voler lluhir
y gastar luxo, y vestir
de senyora sense serho,
no pot anar; la miseria
may de casa fugirá.—

Pero 'l qu' es ellas, cá! cá!
no ho prenen per cosa séria.

¿Veuhén aquest tocador? (senyalantlo)

Donchs me costa un dineral.

¿Y qu' es tot aixó? Total
pomadas y ayguas d' olor.

Colors varios també hi ha

(examinant los pots y ampolletas del tocador)

y blanquet, sembla un mosáich...
ah, ja ho entench, ara hi cáich,
sens dubte aixó 'ls servirá
per practicarse en pintura,
perque varias vegadas
las he trobat ocupadas
pintant la seva figura; (*senyalant la cara*)
qual práctica es també bona
per lo dibuix natural,
qu' entench es propiament tal
la cara de la persona.
¿Cóm va aixó?

(*Destapant un pot de blanquet*)

Ellas prou ho saben.

Ja ho veig, aquí hi ha 'l pinzell
(*agafant la brotxa y passantsela per la cara, de modo que li quedí blanch lo pel de la barba*)

¡Oh! (*mirantse en lo mirall*)

Jo aixís semblo més vell,
mentres qu' ellas quan acaban
de pintars ó emblanquinarse
semblan més joves, molt més;
aixó provará á vostés
que saben aprofitarse
en lo dibuix y pintura,
qu' estudian, que s' aplican;
axís, si bé 'm sacrifican
fentme gastar sens mesura,
en cert modo estich content
y 'l diner casi no 'm dol,
perque ¿qu' es lo que un hom vol?
no gastar supérfluament.
Lo primer cop que vaig veüre
tants pots y ampollas aquí,
es ben cert que 'm vareig creure
que hi havia un botiquí,
de modo que vaig cridar
á la mestressa al moment,
y vaig dirli ab trist accent:
¿Me pots ó vols declarar
si á casa algú, gran ó xich
está faltat de salut?
Respon ab tó resolut:
—¿Per qué ho preguntas?

—Ho dich,

—responguí mostrantli aixó—(*lo tocador*)

perque veig esta farmacia—
—Cert que ta ocurrencia 'm fa gracia,
no has nascut, sempre ho dich jo,
per viurer entre personas
de la bona societat,
de vast y mal educat
probas cada día 'm donas.—
Gastant élla mes finura,
podía dirmé no més:
—Aixó farmacia no ho es,
es un taller de pintura.—

¡Sí que n' hi esqueya bon floch
de darse fums d' aristócrata!
se 'ls hagués dat de demócrata
hauría estat en son lloch;
ja que per pura miseria,
que ja saben no te lley,
férem aná á serví al rey
lo fill gran. ¡Quina trageria!
Potser ho saben de sobra,
més, los ho diré: es pesat
lo tenir un fill soldat,
demana més que cap pobre.
Las cartas encara guardo
que m' escrivía sovint.

(treu lo gran paquet de cartas del armari)

¿Qué tal? *(mostrantlas al públich)*

N' hi ha doscentas vint.

¿Eh quin paquet? Sembla un fardo.

Los llegiré la primera
qu' en lo servey me va escriure,
s' hi farán un tip de riure,
puig diu d' aquesta manera:

Caro padre: mis instintos
de fumar seguir yo quiero;
mándeme pues dinero
para comprar *mataquintos*.

(llegint)

(deixant de llegir)

Jo en catalá li contesto
sens posarhi cap embut:
Fill meu, ta carta he rebut,
y entengas que jo no 'm presto
á matar may á ningú,
y als quintos menos encara,
y molt especialment ara
que també ets un quinto tú.

La carta cloch, y li envió,
y l' endamá ja m' escriu
esta altra carta en que diu:

(llegint un' altra carta)

Muy amado padre mío:
no busque tres piés al gato,
mándeme, vuelvo á rogar,
dinero para fumar,
á fin de matar el rato.

(deixant de llegir)

Primer matá 'ls quintos, ara
matá 'l rato, se veu clar
que tot ho volen matar
los soldats, y aixó qu' encara
á n' als quintos aquell día
no se 'ls havia dat pas
lo fusell, ó si per cás
ningú maneijal sabia;
puig jo á veurel' vaig anar
al meu xicot (no al fusell)
un mes després, y 'm digué éll
que l' arma 'ls varen donar
feya poch. No va extranyarme
puig n' era proba segura
aquella poca soltura
ab que maneijavan l' arma.
Cabalment al arribari,
vaig veure 'l seu batalló
que aprenia la instrucció...
¡ay Deu meu, no puch pensarhi!

Tremenda fou la primera
impressió que 'm va causar
quan al meu fill vaig mirar
vestit d' aquella manera.

— ¡Quin sarcasme, quin contrast! —
vaig dirme instinctivament,
plé de pena y sentiment;
puig ¡ay! aquell trajo vast
de vermell y blau pujats
que sols per forsa portava
lo meu fill, me recordava
los trajos abigarrats
que mas fillas y mestressa
per son capritxo 's posavan,
y que á mí sempre 'm costavan
un dineral cada pessa.

Lo que 'm causá torment cruel
va ser també... ¿qué dirían?...
Veig que no ho endevinarían:
fou la gorra de cuartel

*(la treu del armari y la ensenya al públich, treu
també la escopeta de fira deixantla sobre 'l
tocador)*

Mon fill aixó 'm va portar *(la gorra)*
del servey, aquí está tot,
per ser cosa del xicot
com recort ho vull guardar.

Quan li veig al cap aixó *(se la posa)*
y se 'm presenta al devant
la borla aquesta penjant,

(la borla de la gorra)

dins de ma imaginació
ay! també se 'm presentavan
las borlas, flochs y puntillas
ab que ma mestressa y fillas
capritxosas s' ataviavan.
Y en tant que totas tres noyas
en lo col-legi s' instruían
y labors allí aprenían
com brodar, fer quadros... toyas...
sempre baix la direcció
d' una mestra carinyosa,
éll ab paciència asombrosa
rebía una altra instrucció,
á la veu estant atent
d' un enfatuat tros de sargento,
que com mana encara sento
als quintos ab ronch accent:
—Armas al hombro.

(Casi plorant agafa la escopeta)

Al instant,

l' arma al coll se van posar.

(ho fa éll també)

Y mana 'l sargento: —Mar...

y tots junts marxan cantant:

—Uno, dos, tres, cuatro...

*(aixó ab veu llastimera y aixugantse los ulls, men-
tres volta la escena ab la carrabina al coll
imitant als quintos)*

Uno...

Dos, tres, cuatro, uno, dos, tres...
fins que 'l sargento després

crida:—Alto! anyadint:—Ninguno
se pare... ¡Mar...! (*s' atura*) Prest tothom
al sentir ¡mar...! se quedava
com estatua, á mí 'm semblava
veure aquells soldats de plom
ab los quals s' entretenía
mon fill quan era petit;
¡qui allavoras li hagués dit:
—De debó 't farán fé' un día
lo que per riure estás fent
á aquestos soldats de plom!
De manera que allí, com
més jo anava veyent,
més s' oprimía mon cor,
tot avivava más penas
recordantme las escenas
tan tendras que un temps millor
contemplava en nostra llar:
lo fusell y bayoneta
me recordan la escopeta
que 'ls Reys Magos van portar
(*senyalant la de fira*)
al meu fill: fou la senyal
de que aniria al servey
del rey: sent cada un d' ells rey,
aixó es propi y natural.
La guardo com un trofeo
que figurará entre 'ls mobles
més histórichs y més nobles
de mon doméstich museo.

(*la fica al armari, com també la gorra*)

Mes tot lo que allavors era
pena y dol que m' afigía,
va ser per mí un altre día
satisfacció verdadera.

Com de nota era molt fort,
després de mólt suplicar
pogué en la música entrar
del batalló: ¡Quina sort!
Puig del servey al tornar
fou atnés en una orquesta,
si bé que 'm costá la festa
més del que 's poden pensar.
Jo solsament los diré
que va costarme tan cara,
que 'm costá un ull de la cara

com se diu, no sé perque,
puig jo may he entés encara,
y ni entendreho tampoch vull,
que quan dihém que 'ns costa un ull
haguém de dir de la cara.

Siga d' hont vulga, á mí sí
que 'm costá un ull de la cara,
perque es cert que ho fou de cara
aquella funció per mí.

—¿Perqué?—vostés impacients
preguntarán—Molt senzill,
perque es un músich mon fill
que toca dos instruments.

¿Y jo que havia de fer?
Es clar, compralshi tots dos,
per més que 'm sigués penós
desembolsar tant diner.

Si acás s' esperan un poch
luego 'ls hi 'ls ensenyaré;
lo músich avuy ja sé
que no ha anat á tocá al lloch.

Com que n' está tan gelós

(buscant dins l' armari)

los desa en lloch reservat;
ja 'ls tinch, si no me he enganyat.

*(Treu los platets, posantsen un en cada mà, y mos-
trantlos al públich diu:)*

¿Ho veuhen? Un y un son dos. *(Los toca)*
Jo no hi soch intel·ligent,
éll toca *solos* qu' encantan,
á voltas las noyas cantan,
y éll fa l' acompañament.

*(los torna á tocar cantant ab veu de noya, y luego
Y entre ells y ellas sento 's parla *diu*)
de sostenidos... bemols...*

pero la mestressa sols
la música feu cursarla
á la familia, no á mí,
y aixó sens cap dupte fa
com qualsevol compendrá
que jo no hi entenga, y ells sí.
Mes, qui te un sabi criteri,
que may á mí m' ha faltat,
descifra ab facilitat
lo qu' es per molts un misteri.
Ja afirmo resoltament,

y á desmentirme 'ls convido,
que aixó será un *sostenido*
(*senyalant la anella ó nansa de cuyro ahont se
fica la mà per tocar los platets*)

Com que sosté l' instrument...
(*deixantlo penjar y aguantantlo per la nansa*)

Y per mí es mes clar que 'l sol,
y lloch á dubte no 'm deixa,
que la cassoleta aqueixa

(*la que forman los platets en lo centro*)
será per forsa un *bemol*

(*los toca un moment y luego diu*)

Valdrá més que 'm determini
de tornarlos alli sota (*al fons del armari*)
que jo sens saber de nota
es fácil que 'ls desafini (*los desa. Pausa*)

Sí, felís fou per mí 'l jorn
en que 'l servey ja acabat,
mon fill, músich consumat
feya á casa son retorn;
pro en mitj de mon goig patía,
puig la mestressa de casa,
no sé perque, tocá l' ase,
y aixó á n' mí m' affigia.
Jo estich cert que ditxa pura
may la podré disfrutar,
deu está escrit que ha d' anar
barreijada ab amargura.
Ab rahó, d' aquesta vida
vall de llágrimas ne diuhen,
sino obsérvintho: si riuhén,
sobre tot si ho fan sens mida
ja veurán com los vindrán
al ulls las llágrimas prompte
casi sens donarsen compte;
y si ploran, altre tant.
Donchs no ho podém evitar,
y tant si 'ns plau com si 'ns pesa,
l' alegría y la tristesa
igualment nos fan plorar.

Donchs confessém humiliats
qu' en aquesta vida tots
som... som per dirho en breus mots...
som uns benaventurats.
Perque vostés, jo y tothom
á solas y tots plegats

dihém: “Benaventurats
los que ploran“ Donchs ho som. (*Pausa*)

Ab aquesta digressió
m' ha fugit de la memòria
lo fil de la nostra història...
¿recordan que 'ls deya?... Nó?...

(*Després de rumiar un moment*)

No 's molestin, ja sé hont era:
Crech que 'ls parlava de quan
torná á casa 'l meu fill gran
fet un músich de primera.
Pero ¡ay! al cap d' un any just,
ó encara no havía finit,
m' entra á la quinta 'l petit:
¡avant, un altre disgust!
Mes, com fou tota sa vida
petit com una canalla,
van declarar'l curt de talla...
perque no arribá á la mida.
¡Pobre Lluch! Lluch son nom fou,
que sentne encara criatura,
son padrí 'l senyor Ventura
li va posar. Jo ho sé prou,
si es cosa del meu recort...
¡Pobre Lluch!—jo repeteixo—
encara ara 'l compadeixo;
cert es que degué la sort
de lliurarse del servey
á sa mesquina estatura;
mes, fou per ell sort ben dura,
perque va ser un remey
pitjor que la malaltía,
ja que, perque era petit,
complertament aburrit
la seva mare 'l tenía.
¡Poca solta! també ella era
petita com un pinyó:
¿tingué éll culpa si en aixó
fou sa imatge verdadera?

Com si no fos prou despreci
lo despreci maternal,
sos companys en general
tots lo tractavan de neci.
Per tots era moteijat,
fentne d' ell escarni y broma:
uns li deyan “esquitx d' home“

altres “gegant Goliat”
acompanyanhi burlona
y sarcástica rialla;
fins hi reyan la canalla
dihentli “engruna de persona”
¿Qué més? Los gossos passant
l’ empaytavan pe ‘ls carrers
cridant tots, hasta ‘ls peters,
bub, bub, bub, bub, bub,
 (imitant lo lladrar dels gossos)
y quan

agotada ja la flema,
ab sos companys s’ enfadava,
quiscun á son torn cridava:
—Minyons lo *Lluquet* ja ‘s crema,
fiquemlo dintre la bóta,
que no se ‘ns tornarà ‘l ví agre.—
Ès dir que cada un consagra
son ingeni é industria tota
á inventar mots denigrants;
quisqun inventa una estrofa
per cantarli al só de mofa
tant los petits com los grans.

Mes, tot aixó era pá y mel,
no tenía res de mal
comparat ab lo brutal
procedir inhumá y cruel
que ‘l sargento per venjansa
usá contra éll per matarlo,
ab lo pretext de midarlo
segons prevé la ordenansa.
¡Ay de mí! la negra sort
que sens jo haverli fet res,
ella cada día més
á mí ‘m persegueix de mort,
va voler que aquell sargento
fos parent del home, á quí,
segons á vostés vaig dí,
vaig arrancá (encara ho sento)
la barra en lloch d’ un caixal,
y al tocá ‘l torn al fill meu
per midarlo, ab ronca veu
lo sargento va cridal’
dihent:—“Cacho de humanidad,
métete aquí en seguida.”—
Y ‘l fa posar á la mida

(Aleix ho imita posantse d' esquena arrimat á un bastidor

—¡Alta la cabeza!—é irat
y ab gana ó millor dit, fam,
no sé si real ó fingida
de ferlo arribá á la mida
á pesar de faltá un pam,
me li clava un cop de puny
sota las barras tant fort,
que son eco vago, sórt,
encara en mon cor retruny.

La rabia allavors m' agarra:
li arrancá sens ser dentista
las barras, ¡cosa may vista!
¡es menester molta barra!

Aixís que del pal lo trauhen

(separantse del bastidor)

cap á casa 'ns en aném,
y al acte que hi arrivém
ja las barras se li ajauhen,
y éll, ¡pobret! també va ferho,
també 's va ajaure al moment.
Crido á la mestressa corrent,
y del grave cas la entero:
se para, m' ascolta, 'm mira,
y 'm contesta ab gran sanch freda:
—Al teu cuidado tot queda,
jo me 'n haig d' aná á la fira
pera firar á las nenas—
que allavors eran criaturas.
Se 'n van fentlos mil posturas
y á mí deixantme ab mil penas.
Entre aná á buscá 'l doctor,
y á casa l' apotecari,
y fer tot lo necessari
segons me semblá millor,
passaren prop de dos horas
patint sempre 'l pobret Lluch,
respirava tot feixuch,
pena dava está á sas boras.

Luego, repentinement,
—Papa!—me crida plorant,
y en aquell mateix instant
—Papa!—altres me cridan rient.
—¡D' hont sortíu, veus infernals
ab tal cinisme y audacia

á insultar á la desgracia,
á fer mofa dels malalts...?
Fora de mí aixís cridava
quan al girá 'l cap depressa,
me trobo ab que la mestressa
rient escoltantme s' estava;
y las veus que 'm pareixían,
en mon desvari, infernals,
eran las angelicals
de mas fillas que venían
á ensenyarme 'ls *bibelots*
que portavan de la fira.
—Mira, papá,—'m deyan—mira—
ensenyantme dos ninots
que ab un fil feyan ballar.
—També 'm fan ballar á mí—
desseguida jo 'm vaig dí,
y luego 'm van ensenyar
tot una auca de soldats;
res, un capritxo infantil
que 'm feu recordar mos mil
trevalls presents y passats.
No vaig pas tenir paciència
per mirar soldats.—Anéu,
dich á n' ellas, ja podéu
darlos á tots la llicencia.
¿Soldats? ¡Uf! creguin vostés
que n' estich tip fins aquí, (fins al coll)
be m' han *soldat* prou á mí,
y al meu fill encara més.

Pero Deu Nostre Senyor
en sa infinita clemencia
curá al Lluch de sa dolencia,
concedintnos est favor
que omplí mon cor d' alegría;
aixís es que no morí
mon fill, y tant es així
qu' encara viu avuy día.

Si per mí fou gran consol
veure á n' en Lluch restablert,
los diré que també es cert
que va ser motiu de dol
per la mestressa de casa,
puig la existencia d' en Lluch
fou per ella un pes feixuch,
fou com esmolada espasa

que d' un colp tallá los llassos
que ab lo gran mon la lligavan:
los amichs que la invitavan
à sa casa, eran ja escassos,
y ella tampoch no volía
concorrer á reunions,
y fins en nostres salons
may cap *soirée* lloch tenía.
¿Volen saber com s' explica
metamórfosis semblant?
Escoltin, y ho compendrán,
mortifíquense una mica.

Quan recobrá la salut
mon pobre Lluch, va votar
que no volía tornar
de cap modo al Institut
ahont estudiava, y 'l motiu
de tal resolució, fou
que ja havia sufert prou
los mots qu' en grau excessiu
los companys d' aula per burla
li prodigavan, y aixó
feu que sa resolució
estés prompte á efecte durla.

Després de tractal' de tonto,
li vaig dir:—¿Donchs qué vols fer?—
—Vull posarme á sabater—
—Oh!! ¿Ho dius per broma? Així ho conto.
—De sério—'m diu resolut.
—Vina,—jo crido al Amparo:—
Vina, 's tracta d' un cas raro;—
y 's presenta ans d' un minut.
—Mira, en Lluch—li vareig dir—
segons me deya fa poch,
vol tirá 'ls llibres al foch.—
—¿Y per xó m' heu fet venir?—
nos pregunta ab lo cap alt
entre airada y desdenyosa.
Jo dich:—Oh, hi ha un' altra cosa
qu' es mólt més trascendental.—
—Y bé, ¿qué hi ha, qu' hem de fer?
Expliquéus d' una vegada—
va dir del tot enfadada.
—Vull posarme á sabater—
digué en Lluch sens vacilar
—Ah!! Oh!!—fora de sí ella exclama,

xisclant mateix que una dama de teatre. Se va tornar tan groga que feya pó.

¿Qué pensas, fill desgraciat, —li deya—¿t' has proposat deshonrar nostre blasó?

Jo á n' aquí callava encara, y 'l meu fill no deya res: jo pe 'l foch no encendre més, y éll per respecte á sa mare.

Mes, com élla no guardava respecte al fill ni al espós, contra de nosaltres dos sa rabia descarregava.

A n' á mí 'm deya que jo la culpa de tot tenía, perque si acás jo volía en Lluch no faría aixó:

Y á n' éll, á n' al pobre Lluch tractava de una manera la més inculta y grossera, dihentli tonto, boig y ruch; y entretant se desespera y de dirnos no s' amaga ahont es que li cou la llaga, planyentse d' esta manera:

—¿Cóm tindré jo atreviment d' aná al ball de tal marquesa ó al palau de qual duquesa, si al veurem' vení, al moment los concurrents ab la rialla als llabis dirán: "Ja ve la mamá del sabaté".

¡Si qu' estich de pega!—Calla! —vaig dir—qui estará de pega será en Lluch, si arriba á ser com éll pretén, sabater; aixó á mí ningú m' ho nega.

Y ho fou, efectivament, comensá á n' als dinou anys, pero ab sa afició y afanys es ja un *artista* escel·lent.

Y no 'm sapigué pas greu, perque ab sa *sabatarada*, l' Amparo d' una vegada trobá *sabata* á son peu.

Va renunciar de seguida,
per forsa, als balls y reunions;
pero ¡ay! com tals diversions
constituían sa vida,
es clar sense aquellas, esta
s' extingía ab rapidés,
fins que al cap d' un any y un mes
estava ja del tot llesta.

¡Justos judicis de Deu!
¡quin mirall per las senyoras
que al mirall passen las horas,
suspirant sempre 'l cor seu
per diversions y plahers,
fins al punt que no 's repara
en faltar á n' als debers
sagrats d' esposa y de mare!

¡Y per mí quina experiencia
lo mateix que pe 'l jovent!
Joves, oiume un moment,
qu' en aixó só home de ciencia:

No heu de tenir cap temor,
no es cap resolució toixa
lo casarse ab una coixa
si una coixa 'us roba al cor.

Aixó sí, si algun ho enseija,
procuri primerament
saber de quin peu coixeija,
ans no passi 'l casament,

Si jo d' aquesta manera
ab l' Amparo ho hagués fet antes,
no n' hauría passat tantas,
y... ¡quí sab lo que m' espera!

Pero encara que un vagó
ella me 'n ha fet passar,
per sa ánima haig de pregar,
puig que hi tinch obligació;
que sent difunta, com es,

(li escapa lo plor)

lo Senyor ja l' ha jutjada...

Que Deu l' hagi perdonada...

Estiguin bons... no puch més.

(Plora y se despedeix del públich fent manitas.)

En la Imprempta de Sant Joseph, carrer de Picas, Manresa, se troban de venda las següents obras, propias pera representarse en Societats Católicas.

EN TRES Ó MES ACTES.

- L' AVARO.—Drama en tres actes y en vers.—1'50 pessetas.
LO FILL PRÓDICH.—Drama en quatre actes y en vers.—1'50.
LOS PASTORETS EN BETLEM.—Drama en tres actes y en vers.—1'50.
LO PUNTAL DE LA CASA.—Drama en tres actes y en vers.—2.
DABALADAS DEL COR.—Drama en tres actes y en vers.—1'50
LAS ESCOLAS LAICAS.—Drama en tres actes y en vers.—1'50.
ENRIQUE VIII EL NERÓN DE INGLATERRA.—Drama en cuatro actos y en prosa.—1'50.
¡VÍCTIMA DEL MASONISME!—Drama en tres actos y en vers.—1'50.
LO ENDEVINAYRE.—Comedia en tres actos y en vers.—1'50.
LA VERGE DEL TURA.—Drama en tres actos y en vers.—1.
LO CASTELL DE FINESTRAS.—Drama en tres actos y en vers.—1'50.
LO SUFRAGI UNIVERSAL.—Comedia en tres actos y en vers.—2.
EL ANGEL DE CASTELLÓN.—Drama en tres actos y en verso.—2.
¡FRUYTS ANARQUICHS!—Drama en tres actos y en vers.—2.

EN DOS ACTES.

- LO RETORN DE PALESTINA.—Drama en dos actos y en vers.—1.
LA REPARTIDORA.—Sarsuela en dos actos y en vers; ab música impresa en lo mateix exemplar.—3.
L' ESTEL DE NOSTRE VALL.—Drama en dos actos y en vers.—1.
LA LEVITA DEL AVI.—Drama en dos actos y en prosa.—1'50.

EN UN ACTE.

- LA LOTERÍA.—Comedia en un acte y en prosa.—1.
LA RIALLA.—Sarsuela en un acte y en vers; ab música impresa en lo mateix exemplar.—1'50.
LO ALLOTJAT.—Sarsuela en un acte y en vers; ab música impresa en lo mateix exemplar.—1'50.
MODAS.—Revista crítica en un acte y en vers.—0'50.
LA BOLA DE NEU.—Passatje cómic-jocós en un acte y en vers.—1.
LO PILLET D' OUS.—Sainete de fácil representació.—0'25.
DE GORRAS.—Joguina en un acte y en vers.—0'50.
LAS BURLAS FAN COM LAS PROFESSONS.—Pessa en un acte y en vers.—0'50.
GÓS AB PERAS.—Pessa en un acte y en vers.—0'50.
A CAVALL D' UN GOS.—(2.ª part de *Gos ab peras*). En un acte y en vers.—1.
L' ARTICLE QUINZE.—Pessa en un acte y en vers.—0'50.
UN AFAYTA CLATELLS.—Pessa en un acte y en vers.—0'50.
LA VOCACIÓN VICTORIOSA DE SAN LUÍS GONZAGA.—Ensayo dramático en un acto y en verso.—0'50.
LO PROMÉS DE LA SILA.—Sarsuela en un acte y en vers.—0'50.
LEALTAD Á PRUEBA.—Ensayo dramático en un acto.—0'50.
ELEAZAR.—Drama en un acto.—0'35.
LA TERTULIA.—Vetllada cómica en un acte y en vers.—1.
LA GROSSA DE NADAL.—Atzegallada en un acte y dos quadros y en vers.—1.
¡CATALUNYA!—Quadro dramático en un acte y en vers.—1.
LA MEVA SENYORA.—Monólech en un acte y en vers.—1.
LA MESTRESSA DE CASA.—(2.ª part de *La Meva senyora*) Monólech en un acte y en vers.—1.
¡VELLS Y BOIGS!—Divertiment cómic en un acte y en vers.—1.
NO HAY POSADA.—Pieza andaluza, en verso.—0'40.
LOS ESPIRITISTAS.—Joguina cómica en un acte y en vers.—1